

Een getemde wolf droomt altijd van het bos

Getemde wolven dromen van het bos. En omgekeerd? Deze Russische spreuk zet vragen bij wat in heel Europa gaande is. De wolf is op vele plaatsen terug van weggeweest, maar niet alleen de wolf, ook de bruine beer, de lynx en de veelvraat. Deze grote carnivoren zijn Europees beschermd. Vlees staat bij hen nog prominent op het menu. Inmiddels maken boeren, bosbouwers en imkers zich zorgen. Want hoe kunnen deze populaties ingedijkt worden en/of de landbouwhuisdieren tegen hen beschermd?

Jacques Van Outryve / Illustratie: Joris Snaet

Op vraag van de parlementaire commissie voor Landbouw en Plattelandsbeleid maakte de studiedienst van het Europees Parlement een overzicht van hoe de populatie van een aantal beschermde diersoorten zich in Europa

herstelt en van de sociale en economische gevolgen, onder meer voor de landbouw. Het conflict tussen deze grote carnivoren en de mens is niet nieuw. Het gaat terug tot het begin van de domesticatie van landbouwhuisdieren.

Na heel wat jaren van afwezigheid als gevolg van de mens zijn de grote carnivoren terug. Over hoeveel dieren gaat het? De studie *'The revival of wolves and other large predators and its impact on farmers and their livelihood in rural regions of* ▶

Focus deze week

Europa' (PE617.488) baseert zich voornamelijk op de vergoedingen die tussen 2012 en 2016 uitgekeerd werden in de EU-lidstaten plus Noorwegen en Zwitserland. Niet alle data zijn bekend, maar de populatie van de veelvraat (*Gulo gulo*), de grootste martersoort, die vanuit het noorden van Europa oprukt, wordt op 1000 tot 1250 geraamd. Het aantal Euraziatische lynxen (*Lynx lynx*) op 8000 tot 9000, het aantal bruine beren (*Ursus arctos*) op 15.000 tot 16.000 en het aantal grijze wolven op 17.000. De wolven zijn ingedeeld in meerdere populaties, waarvan de ene al meer beschermd is dan de andere. Jaarlijks worden in Europa zo'n 900 wolven gedood. Hiervoor worden quota ingesteld. De lidstaten maken gebruik van de flexibiliteit in de Europese wetgeving om de populatie in beperkte mate te beheersen. De studie geeft ook een overzicht van de schade die deze grote carnivoren in bepaalde Europese landen aanrichten. De gegevens lopen zeer uiteen van jaar tot jaar. Noorwegen en Frankrijk rapporteren een schadedrempel van 30 schapen per wolf. Andere lidstaten 1 tot 14 per wolf. In de noordelijke lidstaten wordt voornamelijk schade gerapporteerd bij de semi-gedomesticeerde rendieren. Daar wordt jaarlijks com-

pensatie uitbetaald voor 35.000 tot 50.000 rendieren.

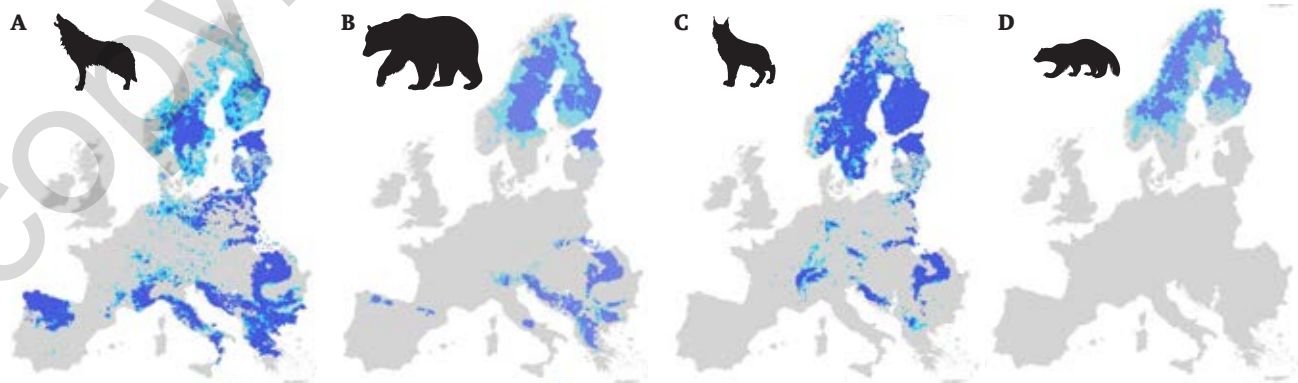
Oorzaak van het herstel

Als oorzaak van het herstel van de populatie wilde dieren wordt een combinatie van strenge regelgeving (bescherming), bebossing, landvlucht en stijgende urbanisatie genoemd. Vooral in berggebieden worden de graasweiden verlaten door de boeren. Jongeren zijn er steeds minder in geïnteresseerd om tijdens de zomermaanden met hun dieren naar de bergweiden te trekken. De studie gaat ook dieper in op de sociale problematiek van het conflict tussen de mens en deze roofdieren, onder meer ook op het feit dat wolven soms vrijpostig en zonder vrees mensen benaderen. De bescherming van deze dieren wordt geregeld door de Conventie van Bern uit 1979 en de Europese Habitatrichtlijn (in werking sinds 1994), die grotendeels gestoeld is op deze conventie van de Raad van Europa. Beschermde dieren worden ingedeeld in de bijlagen van de richtlijn, waardoor ze in meerdere of mindere mate bescherming genieten. Voor de dieren is het belangrijk in welke bijlage zij zich bevinden. De studie laat zien hoe de aanwezigheid van de grote carnivoren overlapt met de

gebieden met schapen of grazend vee. Dat geeft een idee van de kwetsbaarheid van de veehouderij aldaar. Bij beren slaat de schade in hoofdzaak op bijenkorven, fruitbomen, voedersilo's en graanopslag. Voor de andere carnivoren gaat het om schapen, koeien en vooral pasgeboren kalveren. Tot slot wordt ingegaan op mogelijke beschermingsmaatregelen, zoals elektrische afsluitingen, het gebruik van herdershonden, bewaking of opstallen 's nachts. De EU geeft hiervoor investeringssteun. Daarnaast kunnen de lidstaten volledige schadevergoeding uitbetalen. De cijfers spreken voor zich. In de periode 2012-2016 werd in de EU-lidstaten gemiddeld voor 21.000 schapen financiële compensatie gegeven. 92% van deze schapen was slachtoffer van de grijze wolf. In Noorwegen en Zwitserland gaat het om dubbel zoveel slachtoffers, maar slechts 56% als gevolg van de wolf. In die landen worden schapen in stijgende mate aangevallen door de Euraziatische lynx en de veelvraat.

En Boerenbond?

Ook in ons land werden de eerst wolven gespot. De aanwezigheid is nog zeer beperkt, maar kan toenemen. Wilde dieren kennen geen (land-) grenzen. "Boerenbond erkent het

Geografische verspreiding van (A) de grijze wolf (*Canis lupus*), (B) de bruine beer (*Ursus arctos*), (C) de Euraziatische lynx (*Lynx lynx*) en (D) de veelvraat (*Gulo gulo*), de grootste marterachtige. De kaarten tonen de gebieden van permanente aanwezigheid (donkerblauw) en onregelmatige aanwezigheid (lichtblauw) in de periode 2012-2016. (Bron: Studie Europees Parlement – PE617.488)

belang van de Habitatrichtlijn en het netwerk van Natura 2000-gebieden ter bescherming en herstel van de populatie van bepaalde bedreigde diersoorten en 'habitats' in de EU. Laat daar geen twijfel over bestaan, al heeft het Natura 2000-beleid wel een zeer grote impact op de bedrijfsvoering in de landbouw", zegt Leen Francois, adviseur Natuur- en Plattelandsbeleid bij Boerenbond. "Het herstel van bepaalde populaties wijst op het succes van sommige beschermingsmaatregelen, onder meer te danken aan de inspanningen die de landbouw en de bosbouw in de EU geleverd hebben." Copa-Cogeca, de Europese koepel van representatieve landbouworganisaties en -coöperaties, waar Boerenbond deel van uitmaakt, vraagt naar een actualisering van de bijlagen van de Europese natuurrichtlijnen en een effectief gebruik van 'derogaties' (Europese toestemming om te mogen afwijken van welbepaalde verplichtingen).

Bij de *Fitness Check* van de Europese natuurwetgeving (Vogel- en Habitatrichtlijn) drong Copa-Cogeca aan op meer soepelheid. Flexibiliteit moet de lidstaten in staat stellen beter in te spelen op de dynamiek van de populaties van beschermde soorten en veranderingen in de beschermde habitat. Een beperkt aantal beschermde soorten doet het immers zo goed dat er nu problemen rijzen met de landbouw en de bevolking. De EU moet de bijlagen van de Europese wetgeving ook kunnen actualiseren. Sinds de invoering van de regelgeving in 1994 is de EU sterk uitgebreid met landen uit Midden- en Oost-Europa. "De bijlagen van de Europese richtlijnen zijn niet aangepast aan de situatie in deze nieuwe lidstaten, wat leidt tot verkeerde beschermingsmaatregelen", aldus Copa-Cogeca.

Het feit dat de bijlagen niet geactualiseerd kunnen worden, leidt tot bureaucratie en grote investeringen en maakt het moeilijk om bijkomende middelen uit te trekken voor een eventuele

bescherming van soorten die niet op de lijsten voorkomen. Copa-Cogeca heeft een gelijkaardige kritiek op de Conventie van Bern (Raad van Europa), die dateert van 1979. Ook die zou geactualiseerd moeten kunnen worden. De Europese organisatie wijst tot slot ook op een mogelijke hybridisatie tussen de wilde grijze wolf (*Canis lupus*) en gedomesticeerde hond (*Canis lupus familiaris*). Zulke kruisingsproducten moeten weggehouden worden van de wilde wolvenpopulatie, wat strenge (overheids)controles vereist.

Boerenbond heeft geen probleem met de bescherming van de grijze wolf, maar wil niet dat de lasten van de maatschappelijke lusten bij een enkele doelgroep vallen. Schade moet volledig vergoed worden. Met de komst van wolvin Naya heeft de Vlaamse minister voor Omgeving, Natuur en Landbouw trouwens een schadevergoedingsregeling zonder franchise uitgewerkt. Dat is positief. Door een recent arrest van de Raad van State is de rechtsgrond voor die schadevergoeding echter weggevallen (zie pagina 9). Boerenbond vraagt de minister om dit spoedig te herstellen.

En het everzwijn?

We vragen aan Leen Francois of er een verband is met de uitbreiding van de populatie wilde zwijnen.

"In tegenstelling tot de grijze wolf, mogen everzwijnen wel bejaagd worden. Bij schade wordt wel geen vergoeding betaald. Daar komt nu de dreiging van de Afrikaanse varkenspest bovenop. Boerenbond vraagt al jaren een doortastende aanpak op het terrein. Dat wil niet zeggen dat alle everzwijnen uitgeroeid moeten worden, wel dat de populatie onder controle moet zijn om schade aan gewassen te voorkomen en de verspreiding van ziektes te vermijden. Jarenlang werd het probleem genegeerd. De Vlaamse aanpak van de everzwijnpopulatie is zeker geen voorbeeld van hoe we moeten omgaan met nieuwe wildsoorten!" ■

Leen Francois

adviseur Natuur- en Plattelandsbeleid Studiedienst
leen.franchois@boerenbond.be

Wolvenplan

"De grijze wolf is strikt beschermd vanuit Europa (Habitatrichtlijn). Boerenbond erkent deze maatregel. Maar als de maatschappij welbepaalde soorten wil beschermen, mogen de lasten niet op een enkele doelgroep gelegd worden. Bovendien mag de aanwezigheid van de wolf in Vlaanderen geen aanleiding zijn om bijkomende ruimteclaims te leggen op landbouwgebied. Vlaanderen heeft sinds 2018 een wolvenplan, dat vooral inzet op communicatie en sensibilisering van de bevolking. Het wolvenplan zegt niet wat er moet gebeuren als de populatie ook in ons land sterk zou uitbreiden, zoals in andere EU-lidstaten. Wolvenexperts zijn van mening dat preventieve maatregelen genomen moeten worden, zodat wolven niet de gemakkelijkste prooien opzoeken, zoals schapen, maar op wilde prooidieren zouden jagen. Natuurorganisaties pleiten zelfs voor subsidiëring van beschermingsmaatregelen. Dat is zeker positief. In het wolvenplan is daar geen duidelijkheid over."

"Boerenbond wil niet dat de lasten van de maatschappelijke lusten bij een enkele doelgroep vallen."